

Шипунова, О. В. Проблеми автоматизації бюджетування на підприємстві [Текст] / О. В. Шипунова // Актуальні питання сталого розвитку економіки : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук: у 2-х томах / Наукова організація Перспектива. – Х : Видавничий дім Гельветика, 2012. – Т. 2. – С. 247-253.

Шипунова О.В.,

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

м. Суми, Україна

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація: На основі узагальнення наукових досліджень було визначено сутність поняття «бюджетування». Виявлено основні підходи щодо впровадження автоматизованої системи бюджетування на підприємстві.

Аннотация: На основе обобщения научных исследований была определена сущность понятия «бюджетирование». Выявлены основные подходы по внедрению автоматизированной системы бюджетирования на предприятии.

Summary: According to the analysis of scientific research has been defined the essence of concept "budgeting". The basic approaches to the implementation of the automated budgeting system in the enterprise.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах нестабільної економічної ситуації, все більшого значення набуває потреба підприємств у контролі за власними доходами та витратами, рухом грошових коштів, тощо. Для оптимізації управлінського процесу менеджери використовують нові інформаційні системи, на основі яких керівництво підприємств впроваджує бюджетування, адже зараз не можливо приймати управлінські рішення просто

спираючись на власну інтуїцію та досвід. Науковці виділяють «бюджетування» як перспективний інструмент управління, який на даний момент не має широкого застосування у вітчизняній практиці.

Методологічні та практичні засади бюджетування потребують ретельного опрацювання, оскільки зарубіжні розробки, які не враховують особливостей розвитку національної економіки, не можуть знайти застосування на українських підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретичних та прикладних засад бюджетування на підприємстві зробили такі вітчизняні та іноземні науковці: Вечурко С.А., Калініна О.М., Любанова Т.В., Попов В.М., Рібакова О.В., Хруцкий В.Е. та ін. Незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, недостатньо вирішеною залишається проблема визначення сутності поняття «бюджетування» та можливих підходів щодо впровадження автоматизованої системи бюджетування на підприємствах України.

Постановка завдання. Уточнення категорія бюджетування, визначення цілей впровадження автоматизованої системи бюджетування, аналіз переваг і недоліків підходів щодо впровадження автоматизованої системи бюджетування на підприємствах.

Викладення основного матеріалу. Як свідчать огляд тлумачень терміну "бюджетування" в літературних джерелах і проведені дослідження, немає однозначності і єдності в трактуванні цієї категорії. Погляди науковців, щодо сутності даного поняття наведені у таблиці 1. Можна відзначити, що кожне з наведених тверджень пов'язане з плануванням, обліком та контролем.

Таблиця 1 – Сутність поняття «бюджетування»

Автор	Сутність
Вечурко С.А.	Управлінська технологія, яка передбачає формування бюджетів для обраних об'єктів і їх використання з метою забезпечення оптимальної структури та співвідношення доходів і витрат, надходжень і витрат, активів і пасивів

	організації, для досягнення встановлених цілей з урахуванням впливу середовища функціонування [1]
Калініна О.М.	Сучасний процес управління капіталом підприємства в цілому та його структурних підрозділів за допомогою системи взаємопов'язаних бюджетів, особливостями якого є максимальне врахування інформації як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, орієнтованість на досягнення цілей стратегії підприємства із застосуванням функцій: планування, організації, регулювання, координації, мотивації, контролю, що дозволяє забезпечити життєздатність бюджету, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі [2]
Любанова Т.В.	Технологія фінансового планування, обліку, контролю та оцінки виконання фінансових планів, що дозволяє організувати управління фінансами на всіх рівнях та оцінювати стратегічні, тактичні та оперативні фінансові плани та прогнози [3]
Попов В.М.	Технологія планування, обліку та контролю грошових коштів [4]
Рибакова О.В.	Фінансове планування, на основі якого базується управління організацією. Бюджетування або управлінське планування називають інструментом для розрахунку різних варіантів майбутніх дій керівництва [5]
Хруцкий В.Є.	Технологія фінансового планування, обліку та контролю доходів і витрат, що одержують від бізнесу на всіх рівнях управління, яка дозволяє аналізувати фінансові показники, що прогнозуються та отримують [6]

Різносторонність і різноплановість поглядів авторів зумовили необхідність дослідження даного поняття. Якісна реалізація бюджетування в межах підприємства можлива лише за умови функціонування налагодженої бюджетної системи. Результати досліджень дозволяють стверджувати, що бюджетна система підприємства - це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, які задіяні в процесі формування та реалізації бюджетів.

Практика свідчить, що досить багато компаній, які забезпечені комп'ютерною технікою в достатній мірі, майже не використовують її для

здійснення контрольних процедур, аналізу та прогнозування джерел фінансування.

Створення інформаційної бази, яка враховувала б вимоги національного та міжнародних стандартів фінансової звітності, на сьогодні є однією з вимог сучасних умов бізнесу. Проблемою є те, що для багатьох компаній показники доходів і прибутків, складені за національними стандартами та міжнародним значно відрізняються. Така різниця має значний вплив на прийняття рішень особливо іноземних інвесторів з приводу інвестування коштів у компанію. Тому формування інформаційної бази аналізу та контролю для забезпечення управління фінансовими ресурсами є одним з пріоритетних завдань у сучасних умовах.

При збільшенні компанії та розширенні її видів діяльності відбувається зменшення доступних інструментів управління, які об'єднують всі рівні управління. Однією з найбільш успішних і універсальних методик управління є система бюджетного управління, заснована на управлінні компанією (підрозділами) через бюджети, тобто фінансові ресурси, однаково вимірні для всіх видів діяльності. Та за таких умов жодна управлінська технологія, на сьогоднішній день, не зможе функціонувати ефективно, якщо вона не буде підтримана реально працюючим програмним забезпеченням.

Проблеми побудови та впровадження бюджетних систем в організаціях багатьох країн світу були вирішені ще 20-25 років тому. За оцінками експертів в Україні та інших країнах колишнього СРСР немає повного розуміння того, що більшість проблем на підприємствах виникають через невміння управляти ресурсами і застосовувати сучасні управлінські технології.

Бюджетування доцільно розглядати як управлінську технологію, яка реалізується через такі послідовні етапи: бюджетне планування, організація, мотивація, контроль і регулювання. Тобто, бюджетування охоплює: розробку бюджетів різних видів на підприємстві; побудова в організаційній структурі управління органів, які будуть займатися бюджетуванням; формування положень щодо стимулювання розробників і виконавців бюджетів; перевірку та

оцінювання результативності функціонування бюджетної системи на підприємстві; усунення недоліків і відхилень, які виявлені в процесі бюджетного контролю, на основі забезпечення необхідних регулюючих заходів.

Для підприємств, які динамічно розвиваються, необхідний відповідний розвиток її інформаційного забезпечення. Інформація стає основою, для будь-якої організованої структури, тому останнім часом багато підприємств з метою придбання нових конкурентних переваг використовують сучасні інформаційні технології в бізнесі, однією із функцій якої є саме планування та управління ресурсами підприємства.

З появою на ринку аналітичних систем спеціалізованих комп'ютерних програм для аналізу фінансового стану все більше керівників розуміє, наскільки їх використання ефективніше, ніж застосування таких мало пристосованих для цих цілей програм, як Excel. У спеціалізованих програмах реалізовані зручні форми введення інформації, технологія її накопичення і зберігання, «правильні» алгоритми виконання розрахунків, представлення результатів у вигляді звітів і діаграм і т.і. Потрібно тільки вводити дані і отримувати готові результати .

Сьогодні для вирішення (в тому числі) вищеописаної задачі багато компаній та холдинги розглядають можливість впровадження тотальної системи автоматизації управління класу «ERP» як єдиної платформи.

Цілі впровадження автоматизованої системи бюджетування за рівнями управління:

- отримання консолідованої звітності по всій компанії;
- можливість реалізації бюджетного управління на місцях;
- прозорість фінансової інформації на кожному рівні управління і консолідації даних;
- автоматизація розробки регламентів бюджетування та управлінського обліку.

Серед факторів, що стимулюють підприємства впроваджувати комп'ютерні інформаційні системи бюджетування, можна виділити наступні:

- втрати коштів (як звичайні крадіжки через недосконалість документообігу, так і не виправдане відволікання коштів в окремі активи через відсутність оптимізації запасів);
- ріст компанії і неможливість ефективного управління через зростаючі вимоги;
- зміну бізнесу-моделі компанії;
- впровадження нових інструментів управління (наприклад, міжнародна звітність);
- потреби інвесторів (вимоги прозорості, посилення контролю, збільшення вартості активів);
- потреби власника (головної організації) у централізації й поліпшенні управління.

Складно відразу і змінити автоматизовану систему, і запровадити нові єдині методико-нормативні документи, і змінити звички користувачів.

Науковці виділяють два підходи до автоматизації бюджетування та управлінського обліку і, зокрема, фінансової моделі, за допомогою якої розраховуються бюджети: автоматизація від системного продукту, автоматизація від методології.

Зрозуміло, що підходи не є досконалими. Порівняємо їх та зазначимо їх переваги та недоліки (рис.1).

Рис. 1 – Підходи щодо автоматизації бюджетування

Сутність першого підходу полягає у наступному: необхідно спочатку вибрати програмний продукт, який можна буде настроїти на конкретне підприємство, наступним кроком буде налагодження та впровадження автоматизації.

Сутність другого підходу: розробка на підприємстві методики та регламенту бюджетування, розробка технічних завдань для автоматизації, після чого обирається спосіб автоматизації: розробка або вибір та налаштування інформаційної системи, яку пропонують на ринку.

Аналіз наведених підходів дозволяє зробити висновок, що перший підхід більш простий і складається лише з двох етапів. Натомість другий підхід більш заплутаний та складний та передбачає більше етапів для реалізації. Для того щоб застосувати даний підхід необхідно на самперед розробити його методологію. Методологія бюджетування може включати елементи, представлені у таблиці 2.

Таблиця 2 – Основні методологічні засади бюджетування підприємства

Назва	Сутність
Об'єкт	Підприємство; окремі види діяльності підприємства; центри фінансової відповідальності; структурні підрозділи; бізнес-процеси; проекти.
Предмет	Теоретичні, методичні і науково-практичні підходи, методи і методики управління капіталом підприємства за допомогою бюджетування.
Суб'єкт	Учасники бюджетування.
Цілі	Ухвалення ефективних рішень; поліпшення фінансового стану підприємства; зростання інвестиційної привабливості для інвесторів.
Завдання	Визначення шляхів отримання фінансового результату діяльності підприємства; прогнозування фінансового стану підприємства на майбутній період; виявлення шляхів найбільш оптимального вкладення капіталу.
Принципи	Координація бізнесу, пріоритетність дій, ефективність

	незмінність поставлених цілей, хронологічність, відповідальність, співвідпорядкованість, відповідність, зв'язок.
Функції	Планування; контроль; організація; координація; мотивація; регулювання.

Як показала практика впроваджень автоматизованої системи бюджетування в Росії, вони тривають від 3 до 5 років, і мають неоднозначну оцінку. У подібних проєктів є ризики:

- тривалий термін впровадження;
- значний стрибок (розрив між використовуваними різнорідними програмами зараз і впроваджується єдиної платформою), який потребуватиме технічної та методичної готовності системи управління і високої кваліфікації користувачів;
- відсутність, як правило, проробленої методології та технології консолідованого управління фінансами.

Висновки. В умовах низької фінансової результативності, платоспроможності та ліквідності вітчизняних підприємств доцільним є впровадження і застосування прогресивної управлінської технології (бюджетування) з метою підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості організацій.

На сьогоднішній день не існує однозначного трактування сутності бюджетування, але більшість науковців під таким терміном розуміє процес організації управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, а саме: контроль, облік та планування.

Який би підхід не обирала організація при впровадженні бюджетування, процес збору інформації для складання бюджетів необхідно виконувати за допомогою системи автоматизації бюджетування. Особливо це актуально в частині збору фактичних даних про виконання бюджетів.

Із застосуванням інформаційних технологій для цілей бюджетування постає питання про оптимізацію інформаційного забезпечення, а саме прогнозування можливих втрат та надлишків фінансових ресурсів. Від автоматизованої системи бюджетування залежить можливість проведення

контрольних процедур та покращення якості обліково-аналітичного забезпечення для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Вечурко С.А. Бюджетирование на предприятии [Текст] / Вечурко С.А. // Культура народов Причерноморья. – 2009. – №161. – С. 18-19.
2. Калініна О.М. Етапи розробки та впровадження бюджетування [Текст] / Калініна О.М. // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – №1. – С. 57-64.
3. Любанова Т.П. Стратегическое планирование на предприятии. Учебное пособие / Т.П. Любанова, Л.В. Мясоедова, Ю.А. Олейникова. – М.: Март Март,- 2009. – 400 с.
4. Попов В.М. Анализ финансовых решений в бизнесе / В.М. Попов, С.Г. Млодик, А.А. Зверев. – М.: КНОРУС, 2004. – 288 с.
5. Рыбакова О.В. Бухгалтерский управленческий учёт и управленческое планирование. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 464 с.
6. Хруцький В.Е. Внутрифирминное бюджетирование. Настольная книга по постановке финансового планирования / В. Е. Хруцький, Т.В. Сизова, В.В. Гамаюнов – М.: Финансы и статистика, 2005. – 400 с.